AAN DE RAAD

Agenda: 28-10-2021
Franeker, 7-9-2021

Onderwerp
Energielandschap Waadhoeke

Portefeuillehouder
Wethouder J. Dijkstra

Auteur
E. van der Woude, M. Hesseling, F. Brander

Samenvatting

Na vaststelling van de ambities in de Duurzaamheidsagenda Waadhoeke in 2020 is de gemeente van start gegaan om plannen te maken om deze ambities te concretiseren. Aan de hand van de vastgestelde criteria en kaders uit de Duurzaamheidsagenda heeft dit geresulteerd in de presentatie van de denkrichting 'Energielandschap' van februari dit jaar. In de denkrichting wordt geschetst waar Waadhoeke duurzame opwek van energie kan realiseren, met het oog op locatie, koppelkansen, participatie van inwoners en bedrijven, infrastructuur en technieken. Naar aanleiding van de denkrichting zijn vervolgens met inwoners, raad, experts en belanghebbenden bouwstenen voor een mogelijk energielandschap opgesteld. Deze bouwstenen dienen als basis voor een onderzoek naar de haalbaarheid, het draagvlak en de uitvoerbaarheid dat na instemming van de raad zal starten.

Voorstel

1. De denkrichting 'energielandschap' verder op haalbaarheid, draagvlak en uitvoerbaarheid te onderzoeken
2. In te stemmen met de bouwstenen als basis voor de onderzoeksfase.

Inleiding

In juli 2020 is de duurzaamheidsagenda Waadhoeke vastgesteld. Met deze duurzaamheidsagenda geeft Waadhoeke invulling aan haar doelstelling: “Als gemeente een voorbeeld zijn in duurzaam handelen waarbij we streven naar een energieneutrale gemeente in 2040.” Een van de speerpunten uit de agenda is grootschalige opwek van duurzame energie.

Daarnaast heeft uw raad de concept-RES en de RES 1.0 vastgesteld. In samenwerking met de andere Friese gemeenten dragen we bij aan de 49% CO2-reductie in 2030, een landelijke afspraak uit het Klimaatakkoord. Door aan ons eigen doel te werken, energieneutraal in 2040, verwachten we als gemeente voldoende bij de te dragen aan de RES Fryslân.

Grootschalige opwek van energie is één van de manieren om de manieren om deze ambities handen en voeten te geven. Zonder grootschalige opwek zullen de ambities simpelweg niet worden behaald. Uitdaging is om die op een verantwoorde wijze vorm te geven, waarbij de regie bij de gemeente ligt.

Recent verscheen een nieuw IPCC (klimaatpanel van de Verenigde Naties) rapport. Uit dit rapport blijkt dat de klimaatverandering nog sneller gaat dan eerder werd gedacht. Dit brengt grote zorgen met zich mee ten aanzien van weersextremen en zeespiegelstijgingen. Ook in Nederland. Het IPCC benadrukt de urgentie om de uitstoot van CO2 in een hoger tempo terug te dringen. Dit onderschrijft nog indringender het belang van het behalen van onze doelstelling.

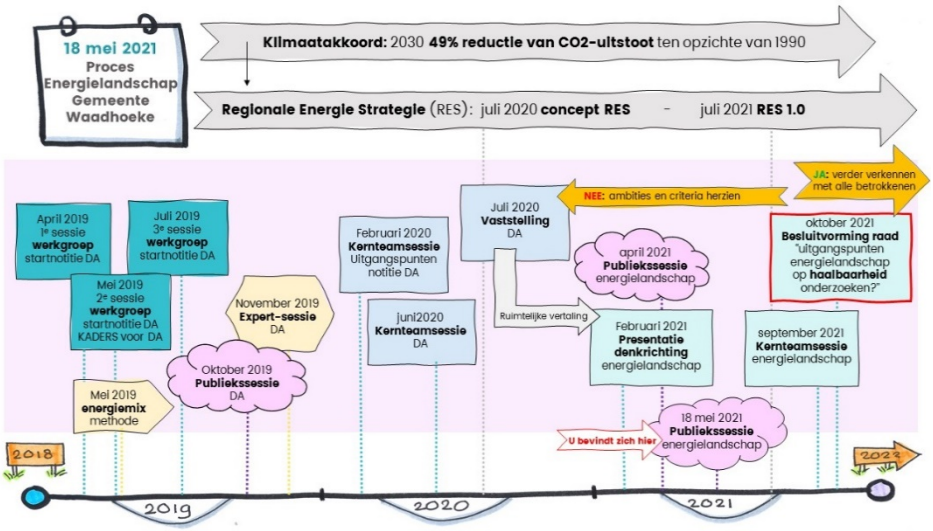
Om invulling te geven aan deze twee raadsbesluiten is het nodig dat Waadhoeke antwoord krijgt op een aantal prangende vragen, zoals:
- Hoe neemt de gemeente de regie?
- Hoe gaan we grootschalige opwek organiseren?
- Wie betrekken we daarbij?
- Welke locatie in het beoogde gebied is geschikt?
- Hoe zorgen we ervoor dat het huidige net niet overbelast raakt?
- Hoe houden we de stroomvoorziening betaalbaar?

Voor het beantwoorden van deze vragen is het noodzakelijk om als gemeente een langjarige integrale visie op te stellen. Deze visie biedt duidelijkheid aan inwoners, bedrijven en netbeheerders. De eerste aanzet tot een lange termijn visie heeft het college uitgewerkt in de denkrichting van een energielandschap. Op 16 februari 2021 is het idee van een energielandschap aan uw raad gepresenteerd in een openbare informatieavond.

Op basis van de criteria in de duurzaamheidsagenda, de meest recente ontwikkelingen, kennis en de opbrengsten van de publieks-sessies (13 april en 18 mei 2021) is er een notitie opgesteld. Deze notitie bevat kaders en bouwstenen voor de denkrichting van het energielandschap.

Op basis van deze notitie vragen we u of het college de haalbaarheid (draagvlak en uitvoerbaarheid) van een energielandschap verder mag onderzoeken. Bij een positief besluit zal de notitie het kader vormen voor een vervolgproces. In dit vervolgproces zal het idee van een energielandschap verder worden vormgegeven in samenwerking met inwoners, ondernemers en andere stakeholders. Uiteindelijk is het de raad die vaststelt of de voorgestelde ideeën uitgevoerd gaan worden.

Tijdens het kernteam op 21 september zal worden gevraagd of de notitie ter besluitvorming kan worden voorgelegd aan de gemeenteraad op 28 oktober 2021.

Afbeelding 1: tijdlijn proces tot nu toe.

Beoogd (meetbaar) effect

De gemeenteraad stemt in met een onderzoek naar de haalbaarheid, het draagvlak en de uitvoerbaarheid van het Energielandschap. De kaders en bouwstenen uit de notitie dienen als basis voor het onderzoek.

Motivering

1.1 Grootschalige opwek van schone energie draagt bij aan de urgente opgave om de uitstoot van CO2 (versneld) te reduceren.

In de duurzaamheidsagenda Waadhoeke is vastgesteld dat we als gemeente in 2040 energieneutraal willen zijn. Daarmee wil Waadhoeke actief bijdragen aan de

klimaatdoelstelling voor CO2-reductie. Om onze doelstelling te halen kunnen we niet langer wachten en moeten we een begin maken met het opwekken van grootschalige duurzame energie. Het realiseren van grootschalige opwek is een tijdrovend proces waarin we meerdere stappen vooruit moeten denken. Met het verder uitwerken van de denkrichting van een energielandschap is de ambitie om dat op een verantwoorde en integrale wijze te doen.

1.2 Met een concrete strategie voor grootschalige opwek van duurzame energie spelen we in op de investeringsagenda van Liander en Tennet.

Het verzwaren van het netwerk vraagt forse investeringen. Investeringen in het netwerk moeten dan ook verantwoord zijn. Netbeheerders Liander en Tennet werken daarom met een investeringsagenda die is gebaseerd op concrete plannen. Deze agenda plant investeringen voor de komende 5 tot 10 jaar voor het bestaande net. Inclusief het onderstation Herbaijum. Om in de komende jaren mee te worden genomen in de investeringsagenda wordt er van gemeenten verwacht dat er een duidelijke strategie is. Dat maakt het voor Liander en Tennet mogelijk om hun investeringen te baseren op realistische plannen en daarmee de inzet van belastinggeld te verantwoorden.

Om de eigen ambities te behalen en daarmee een bijdrage te leveren aan de landelijke doelstellingen is het belangrijk om als gemeente op korte termijn mee te worden genomen in de investeringsagenda. Daarmee maken we het mogelijk dat nieuwe grootschalige opwek tot de mogelijkheden behoort in de komende jaren. Dit is mede noodzakelijk voor het elektrificeren van grote bedrijven in Waadhoeke. Wanneer er geen concrete strategie is, zit een gemeente als Waadhoeke de komende 5 tot 10 jaar praktisch op slot wat betreft de energietransitie.

1.3 Met een gedragen en uitvoerbare strategie voert de gemeente de regie op het realiseren van grootschalige opwek van duurzame energie.

Door de denkrichting van een Energielandschap verder te onderzoeken op haalbaarheid, draagvlak en uitvoerbaarheid nemen we als gemeente de regie in handen. Regie voeren betekent dat we als gemeente samen met onze inwoners en bedrijven invulling gaan geven aan de energietransitie op een manier die bij Waadhoeke past. We voorkomen wildgroei, versnippering, landschapsvervuiling en netwerkproblemen. Regie voeren betekent ook dat opbrengsten lokaal kunnen terugvloeien. Lokale bedrijven kunnen de mogelijkheid krijgen mee te investeren en lokaal in te kopen. Zo voorkomen we dat er scheefgroei ontstaat tussen de lusten en de lasten van de toekomstige duurzame energie-opwek.

1.4 Het energielandschap biedt kansen om urgente gebiedsopgaven integraal op te pakken.

Het energielandschap richt zich niet alleen op het grootschalig opwekken van duurzame energie. Met een energielandschap kunnen we tegelijkertijd werken aan andere gebiedsopgaven. In het beoogde gebied zijn diverse uitdagingen op verschillende

gebieden. Denk hierbij aan de toenemende verzilting, de bodemdaling, gebrek aan biodiversiteit en mogelijkheden voor toerisme. Ook de relatie met het kassengebied Waddenglas is interessant.

1.5 De onderzoeksfase biedt de mogelijkheid om de kansen voor lokaal eigenaarschap te onderzoeken.

Met het energielandschap heeft Waadhoeke de mogelijkheid om samen te werken met inwoners en lokale ondernemers. Investeringen kunnen zoveel mogelijk uit de gemeente komen en opbrengsten kunnen zoveel mogelijk in de gemeente blijven. Daarnaast liggen er voor een gemeente kansen om inkomsten te genereren. Het opwekken van zonne- en windenergie levert inkomsten op. Wanneer een gemeente daar een belang in heeft (bijv. eigenaarsbelang of eigenaar gronden) kan het jarenlang inkomsten opleveren. Deze inkomsten vloeien terug naar de gemeenschap door bijvoorbeeld gebiedsfondsen en/ of de gemeentelijke begroting.

2.1 Met de kaders en de bouwstenen een duidelijke basis wordt gecreëerd voor de onderzoeksfase.

De kaders komen voort uit de vastgestelde stukken en de bouwstenen uit inzichten die naar voren kwamen tijdens publiekssessies, kernteamsessies, enquêtes en onderzoeken die al afgerond zijn. Niet alleen uit de eerste fase van het Energielandschap, maar ook uit het proces van de Duurzaamheidsagenda en de RES.

<u>Kanttekeningen</u>

1.1 De onderzoeksfase kost menskracht en middelen terwijl de uitkomsten nog onzeker zijn.

Een onderzoek naar de haalbaarheid, het draagvlak en de uitvoerbaarheid van het Energielandschap zal voor de eigen organisatie tijd en inzet kosten. Daarnaast zullen we expertise in moeten huren. Na het onderzoek kan de conclusie zijn dat de denkrichting niet haalbaar is of aangepast moet worden. Het verder onderzoeken van de denkrichting is op dit moment dé manier om de ambities concreet te maken. Na de onderzoeksfase is het aan de raad om te besluiten of het energielandschap de juiste weg is om in te slaan.

2.1 Zonder kaders en bouwstenen kan het onderzoek te breed worden.

Met de notitie geeft de raad richting aan het onderzoek. Vanzelfsprekend bepaalt de raad na het onderzoek of er daadwerkelijk tot realisatie wordt overgegaan.

Analyse

De denkrichting van het energielandschap is een logisch vervolg op de duurzaamheidsagenda. In deze agenda heeft Waadhoeke de kaders gesteld voor het behalen van de doelstelling om in 2040 een energie neutrale gemeente te zijn.

Energieneutraal houdt in dat we door het jaar heen niet meer energie verbruiken dan we zelf duurzaam opwekken. Er wordt voor de energietransitie in Waadhoeke ingezet op 4 urgente speerpunten:

- Besparing (o.a. RRE en RREW)
- Opwek (kleinschalig en grootschalig)
- Warmtetransitie (wordt uitgewerkt in warmtetransitie visie)
- Duurzame mobiliteit (o.a. provinciale laadpalen strategie)

Het energielandschap is een concrete strategie voor het speerpunt 'opwek'. Het concrete doel voor 'opwek' is om alle energie die wordt verbruikt, duurzaam op te wekken. Een deel van deze opwek willen we lokaal realiseren met het Energielandschap. Dit betekent niet dat het huidige verbruik volledig duurzaam dient te worden opgewekt; we werken immers ook aan besparing: doel duurzaam opwekken = huidig energieverbruik - besparing.

In de duurzaamheidsagenda wordt onderscheid gemaakt tussen 2 soorten opwek:

A) Kleinschalige opwek: opwek ten behoeve van eigen verbruik (de duurzaam opgewekte elektriciteit komt overeen met het verbruik).

B) Grootschalige opwek: de opwek van duurzame energie is niet voor eigen verbruik, maar om terug te leveren op een bedrijfsmatige manier.

Kleinschalige opwek voor eigen gebruik (A) is met name belangrijk voor de noodzakelijke besparing. Want wat men zelf opwekt hoeft niet mee te worden genomen in de grootschalige energievoorziening. Dat maakt dat er minder hectare zonnepanelen en/ of minder windmolens nodig zijn. Voor de opwek t.b.v. het eigen verbruik wordt geen apart beleid gemaakt, maar wordt binnen bestaand beleid ruimte gezocht met de initiatiefnemers. Er is een analyse gemaakt voor de potentie van zon op dak in de gemeente. Het optimaal benutten van deze potentie is een belangrijke schakel in de energietransitie. Hiermee kunnen we echter niet voorzien in de totale energiebehoefte van 2040. Grootschalige opwek blijft - naast de kleinschalige opwek- nodig om een energie neutrale gemeente te worden.

Het energielandschap gaat specifiek over grootschalige opwek (B). Deze grootschalige opwek is noodzakelijk voor het behalen van de doelstelling om een energie neutrale gemeente te zijn in 2040. Daarnaast is grootschalige opwek (en verzwaring van het netwerk) nodig om de (noodzakelijke) elektrificeren van grote bedrijven en industrie mogelijk te maken.

In de duurzaamheidsagenda zijn enkele beoordelingscriteria vastgesteld voor aanvragen van zonneweides: eigendom opwek lokaal en coöperatief (minimaal 50%), landschappelijk inpasbaar, nabijheid onderstation Tennet, zon combineren met wind, clustering van zonneweides. De duurzaamheidsagenda bevat nog geen uitgewerkte gemeentelijke strategie voor de realisatie van grootschalige opwek. De denkrichting van

het energielandschap is een aanzet om tot een gedragen en uitvoerbaar plan te komen voor grootschalige opwek. Een plan waarin de gemeente de regie pakt op de ontwikkelingen in de energietransitie. Dat maakt het mogelijk om grip te houden op de wijze waarop grootschalige opwek wordt gerealiseerd en het belang van de gemeenschap (lokaal eigendom, ondernemersklimaat, leefbaarheid, zo minimaal mogelijk gebruik landbouwgrond, behoud landschap etc.) zo goed mogelijk te behartigen.

Relevante cijfers
De relevante cijfers zijn terug te vinden in de bijgevoegde visualisatie.

Samenleving

De energietransitie is een thema dat iedereen in onze samenleving aangaat. De transitie naar een duurzame samenleving brengt veranderingen met zich mee die merkbaar zijn in ons dagelijks leven. Denk daarbij aan veranderingen in het landschap (meer biodiversiteit, nieuwe energiebronnen), een nieuwe manier van het verwarmen van woonhuizen en het opwekken van energie.

Ontwikkelingen en trends

Recent verscheen een nieuw IPCC (klimaatpanel van de Verenigde Naties) rapport. Uit dit rapport blijkt dat de klimaatverandering nog sneller gaat dan eerder werd gedacht. Dit brengt grote zorgen met zich mee ten aanzien van weersextremen en zeespiegelstijgingen. Ook in Nederland. Het IPCC benadrukt de urgentie om de uitstoot van CO2 in een hoger tempo terug te dringen. Dit onderschrijft het belang van het behalen van onze doelstelling.

Alternatieven

De gemeenteraad stemt niet in met een haalbaarheidsonderzoek naar het energielandschap. Er wordt opnieuw gestart met het bepalen van een strategie voor grootschalige opwek van duurzame energie. De netbeheerder kan Waadhoeke daardoor nog niet meenemen op de investeringsagenda voor de komende 5 tot 10 jaar. Daarmee loopt de energietransitie in Waadhoeke vertraging op. Energieneutraal in 2040 is dan naar alle waarschijnlijkheid geen realistische optie meer. Daardoor staan we de komende jaren stil in de energietransitie en kunnen er geen nieuwe initiatieven gerealiseerd worden.

Ook zullen marktpartijen zich melden met verzoeken om op diverse locaties (eigendom- of winst gestuurd) zonneparken te mogen ontwikkelen. Uitdaging is om in die gevallen de regie te behouden.

Vervolg

Bij een positief besluit door de raad op 28 oktober gaat het energielandschap verder worden onderzocht op haalbaarheid, draagvlak en uitvoerbaarheid. Het vervolg proces is gevisualiseerd in de bijlage.

Inwonersparticipatie

Er hebben meerdere publieks-sessies plaatsgevonden over de denkrichting van het energielandschap. Inwoners hebben vragen kunnen stellen en er is input opgehaald voor de notitie. In de mogelijke onderzoeksfase zal inwonersparticipatie een speerpunt zijn (draagvlak, lokaal eigenaarschap).

Communicatie

Wanneer de raad instemt met het voorstel zal de notitie samen met het voorstel gepubliceerd worden voor de raadsvergadering van 28 oktober via de gebruikelijke kanalen.

Financiën

De geschatte onderzoekkosten liggen tussen de €40.000,- en €50.000,-. Het Rijk heeft middelen beschikbaar gesteld om warmte en energietransitie trajecten te financieren. Het onderzoek naar de haalbaarheid van een Energielandschap kan hieruit worden gedekt

Juridisch kader

In deze fase zijn er geen juridische kaders van toepassing.

Bijlagen

Bijlage 1: < Notitie 'Kaders en bouwstenen energielandschap Waadhoeke> Corsanummer: <21.139295>
Bijlage 2: <Infographic energielandschap Waadhoeke> Corsanummer: <21.139297>
Bijlage 3: < Zon op dak 'Waadhoeke'> Corsanummer: <21.139294>

Burgemeester en wethouders van Waadhoeke

, burgemeester

, secretaris

NR.: 21.204537

De raad van de gemeente Waadhoeke

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van Waadhoeke van 1-9-2021;

B E S L U I T

1. De denkrichting 'energielandschap' verder op haalbaarheid, draagvlak en uitvoerbaarheid te onderzoeken
2. In te stemmen met de bouwstenen als basis voor de onderzoeksfase.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 28-10-2021,

, voorzitter

, griffier

Dit document is digitaal ondertekend.